

Rachēl septem annis, a Moyse subjici anticipative, ob rerum, ut dicunt, cognationem manifestam, ut nempe summatis premitteret narranda, dein particulatum et prolixius, juxta Scripturā morem, cuius similia et cibra exempla in promptu sunt.

Inst. II. Dina erat nubilis, quando violata est a Sichem filio Hemor, infra cap. XXXIV, 2 : atqui si fuisset nata post secundum septennium, tunc temporis nubilis esse non potuisset ; ergo, etc.

R. Neg. min. Nam cum Jacob post finitum secundum septennium, adhuc sex annis manserit apud avunculum suum Laban, ut patet ex cap. XXXI, 58 et 41, sequitur quod Dina habuerit quinque annos et septem menses, quando Jacob ex Mesopotamia reversus fuit in terram Chanaan. Jam vero ex cap. XXXIV, 17, liquet, quod aliquo notabili tempore videatur habitasse in Socoth, ante quam transiret in Sichem. Supponamus igitur cum Vitre et nonnullis aliis chronologis, quod eodem anno, quo fugit ex Mesopotamia, venerit in Socoth, et ibidem habitaverit octo annis : in hoc supposito Dina fuit circiter 14 annorum, quando violata est a Sichem filio Hemor, ac consequenter nubilis erat.

Ex quibus omnibus liquet, quod praefatum argumentum (in quo maxime se fundant opposite opinio- nis patroni) minime nos urgat, ut reedamus ab obvio et naturali sensu. 21 et 25, eumque detor queamus ad sensum valde improprium; puta dicendo, quod *ad serviri* idem significet ac *servio*; *tempus impletum est*, idem ac *plenum est*, scilicet generandi liberos, etc.

QUESTIO II. — AN, ET QUOMODO HIC PECCAVERINT LABAN ET JACOB.

Resp. et dico 1 : Multiplicis peccati hic reus fuit Laban.

1. Inhumanus fuit et atrox in filiam suam Rachelem, quam veluti mancipium, nulla dote assignata, cum obsequiis Jacobi permutterat : de quo ipsa cum sorore conqueritur infra cap. XXXI, 14 et 15 : *Nunquid habemus residui quidquam in facultatibus et haereditate domus patris nostri? Nonne quasi alienas reputavit et vendidit nos comedique pretium nostrum?*

2. Versipellis fuit et duplicitis animi : quia pro septennali obsequio Jacob promiserat Rachelem; cum tamen intenderet potius fraudulenter surrogare Liam; ut patuit ex eventu.

3. Injustus fuit : quia durissimo septem annorum labore mancipavit Jacob, qui necessitudinis, sanguinis, divitiarum, et meriti causa filiam suam gratis, imo dotatam dare debuisse, ubi partes conveniebant.

4. Violentus fuit; quia loco Rachelis substravit ipsi Liam, cuius matrimonium ex timore saltem reverentiali eum coegerit ratum habere, septemque annis pro Rachele de novo servire.

5. Injurius fuit Rachelis, quam a jure thori ad tempus amovit ; seduxit et Liam, — quam viro non suo

subjicit, et periculo exposuit opprobrii sempiterni, si a Jacob fuisset repudiata, etc.

Dico 2. Nulla ratione hoc cap. culpandus est Jacob : quia bona fide et ex ignorantia facti totum contigit, quod hic posset videri culpabile.

Obj. I. Jacob hic dicit ad Laban §. 21, *Da mihi uxorem meam*; ergo videtur rem cum ea habuisse ante matrimonium.

R. Neg. conseq. Quia impleta conditione, jam erat ei desponsata. Porro desponsata in Scriptura quandoque vocantur uxores; ut patet ex Deut. XXII, 24, ubi stuprator desponsata lapidibus obrui praecepit, addita hac ratione : *Quia humiliavit uxorem proximi sui.*

Obj. II. Ineconceptibile est, quod Jacob tota nocte laboraverit facti ignorantia, nullamque saltem habuerit fraudis suspicionem.

R. Neg. assumpt.; nam Moyses ignorantiam illam energice exprimit dicens §. 24 : *Facto mane, vidit Liam*. Quo comperto, et ipse Jacob in fraudulentum insurgit avunculum §. 25 dicens : *Quid est quod facere voluisti? Nonne pro Rachel serviri tibi? Quare imposuisti mihi?* Ex quibus satis constat, quod factum illud Jacob penitus ignoraverit.

Obj. III. Si mentis compos fuisset Jacob, fraudem detexisset vel ex visu, vel ex auditu, vel ex tactu; ergo illa die liberius biberat, sieque ignorantiae illi causam dederat.

R. Neg. ant. Quia in omnibus istis sensibus decipi potuit Jacob sibi praesentissimus. 1. Quidem in visu, quia (ut notat Estius) honestatis et verecundiae causa olim in tenebris solebant ad thalamum viri noviter nuptie introduci, et quidem obvelata facie. 2. Decipi potuit in auditu; quia, suadente Labano, vel tacere potuit Lia, vel vocem sororis imitari, vel proprii submissa loquendo singere; quia satis constat, quod submissa loqua ita quandoque vocem variet, ut crederes te alteram audire personam. 3. Decipi potuit in tactu; quia cum simplicissimus et castissimus esset Jacob, ex hac illusione eluet, quod in uxore non quiescerit blanditas, et lenocinia meretricia, sed ea potius usus sit in castitate maritali. His adde, quod fraus hæc esset prorsus insolita, et sine exemplo, quam proinde homo rectus et simplex subolere non potuit.

Inst. Ergo et Rachel peccavit, lenocinium illud non impediens.

R. Neg. sequelam : quia imprimis fraudem illam Rachel potuit ignorare. Deinde quanquam non ignorasset, potuit ab ea impedienda metu gravi et injusto, fraudulenta quoque vel violenta abductione deterri. Porro non semper tenemur alterius peccatum cum gravi nostro incommodo impedire. Quidquid sit, ignorantiam illam in justo Jacob Deum permettere voluisse, unanimiter tradunt SS. Patres.

Obj. IV. Jacob facile acquevit Labano, tenuem facti sui rationem afferenti; ergo consensit in factum libidinosum.

R. Neg.; conseq., quia tantum acquevit Labano, ma-

trimonium Liae petenti per hæc verba §. 27 : *Imple hebdomadam dierum hujus copulæ, et hanc quoque (Rachelem) tibi dabo.*

Porro quamvis omni jure potuisset Jacob Liam repudiare, habuit tamen justas rationes in hoc matrimonium consentiendi. 1. Quidem, ne cognatam suam a se vitiatam, et forte imprægnatam exponeret opprobrio. 2. Ne sibi grave malum ex parte Labani accerret, cuius potentiam merito timere potuit. 3. Ut hac via vexam iniquam redimeret, et debitam sibi uxorem Rachelem obtineret, quam alias non obtinuerit.

Inst. Jacob tandem potitus optatis nuptiis, amorem sequentis priori prætulit; ergo saltem inordinate amore peccavit.

R. Neg. conseq. Quia majori amore digna erat Rachel, tum propter naturæ dotes, tum quia sponte eam duxerat, nec ab illa deceptus fuerat, prout fuerat illusus a Lia. Porro quod castus fuerit hic Jacobi amor in Rachelem, patet ex eo, quod toto tempore septem annorum, ne semel eam tetigisse legatur.

Noluit tamen Dominus ut Jacob despiceret Liam, et hinc §. 31 videns, quod despiceret Liam, aperuit vulvam ejus, sorore sterili permanente, ut vel sic omnes amici sui semitas divina sua, solidaque providentia suaviter disponeret et gubernaret.

Obj. V. Versu 26 ait Laban ad Jacob : *Non est in hoc loco nostro consuetudinis, ut minores ante tradamus ad nuptias.* Atqui consuetudinem illam ignorare non potuit Jacob, qui per septem annos jam ibi habitaverat; ergo fraudem sibi struendam subolere potuit.

R. Vel consuetudinem illam a Laban fuisse confitam, vel si revera fuerit, recte equidem confisus est Jacob, quod Laban consuetudinem illam prætergredi vellet. 1. Quia ipsum ante non monuit. 2. Quia petitam juniores, non obstante ista consuetudine ei absolute concessit, sub conditione obsequii septennialis, quod Jacob impleverat. 3. Quia solemniter celebravit convivium nuptiale Rachelis, quam omnes noverant juniores; adeoque jam satis indicaverat, quod prætensam istam consuetudinem nollet observare.

QUESTIO III. — AN JACOB POTITUS SIT OPTATIS NUPHIS RACHELIS IN INITIO ALTERIUS SEPTENNI, AN IN FINE.

Resp. verbis S. P. Aug. Q. 89 in Gen. Si parum advertatur rei hujus narratio, putabitur quod posteaquam Liam Jacob duxit uxorem, deinde servivit alios septem annos pro Rachele, et tunc eam duxit. Verum tamen non ita est. Unde juxta S. D. quod hic §. 27 dicitur : *Imple hebdomadam dierum hujus copulæ, idem est quod, Imple,* seu expecta septem dies, quibus du-

rant solemnia nuptiarum hujus matrimonii, et iis finitis, tradam tibi pleno jure uxorem etiam Rachel, sic tamen ut pro ea mihi aliis septem annis servias. Infame enim fuisset Liae, se dimitti a Jacob, et indecorum intra dies nuptiales aliam ipsi superinduci : nam per septem dies tunc temporis nuptiæ celebrabantur, ut nunc tribus, quemadmodum insinuat S. P. ibidem; et patet ex nuptiis Samsonis Jud. XIV, 12.

Fallitur proinde Josephus, qui putat hic hebdoma-

dam annorum intelligi, quasi Jacob non duxisset Rachelem ante finitos secundam servitutis annos. Hebdomadam enim dierum nuptialium cum S. P. Aug. hic §. 28 intelligendam esse, sustinent S. Hieron. supra Q. I. cit. Alcinus, Estius et omnes passim interpres.

Et revera solos septem dies inter utrasque nuptias interponendas esse, satis colligitur ex §. 30 et 31 : atque etiam ex contentionibus Liae et Rachelis ante nativitatem Joseph, que contigit anno 14 paternæ servitutis; quia post eum natum servivit Jacob alios sex annos pro gregibus; ut eruitur ex cap. XXXI, 58 et 41.

P. quid significetur per Liam et Rachelem..

R. Sensu allegorico per Liam significatur Synagoga, per Rachelem Ecclesia, pro qua utraque Jacob (id est Christus) servivit; ut explicat Justinus in dialogo cum Tryphone.

Sensu autem tropologicō Rachel significat vitam contemplativam, Lia activam; ut præclare exponit S. P. Aug. lib. XXII cont. Faustum, cap. LIII; item S. Greg. lib. VI Moral., cap. XXVIII.

CAPUT XXX.

Rachel sterilis, et Lia parere cessans, ancillas suas marito tradunt, ex quibus singulæ binos suscipiunt filios, præter quos Lia duos alios, et filiam parit; Rachel vero Joseph: unde Jacob in patriam redire cogitat; sed novo pacto a Laban detentus, virgarum decorticazione ditatur.

QUESTIO I. — AN CULPABILIS SIT JACOB, QUOD QUATUOR ACCEPERIT UXORES.

Inst. Resp. et dico : Faustus manicheus, acerrimus Jacobi patriarchæ criminatus, propudiose ipsum incontinentiæ arguit propter multiplicatas hæc uxores: cuius vestigiis insistens Calvinus, et hæc Scriptura expedita : *Deditque (Rachel) illi Balam in conjugium; scribere non veretur: Itaque ad tantum conjugium rapitur Jacob. Unde colligimus nullum esse peccatis finem, ubi semel neglecta est Dei institutio. Atque hoc est, quod dixi, non statim Dei serulis reductum ad sanam mentem, etc.* Verum clamoroso hæretico Fausto olim obstruxit S. P. Aug., et in ipso succulanten Calvinum prefocavit lib. XXII cont. Faustum, et alibi, ostendens quod patriarchæ in matrimonii suis non delicias carnis, sed generis tantummodo sui intendenter multiplicationem; quod facta dispensatione (quam cap. XVI probavimus) licitum erat, planeque honestum.

Sane si Rachel spurcias carnis intendisset (idem est de Sara et Lia) potius absterruisse virum ab omni alia muliere, quam ancillam suam viro suo dedisset uxorem; ut vel lippis oculis quilibet potest intueri.

Sed quid de viris loquar (ut utar verbis S. P.) quibus excellentissimum testimonium divina voce perhibetur, cum ipsas feminas nihil aliud in concubitu appetivisse, quam filios, satis eluceat.

Dices : Etiamsi ista ratio aliqualiter potuerit excusare Abrahamum, non potuit tamen Jacobum; cum ille ex Lia jam tres saltem genuisset filios : ergo Jacob in uxorum pluralitate animum prodidit libidinosum.

R. Neg. conseq. Quia sicuti Abraham non nisi unam appetit Saram, sic Jacob nonnisi solam desideravit Rachelem; cum Liam sibi suppositam nunquam petisse aut appetuisse legatur : nee verisimilius unquam desiderasset, nisi propter rationes supra allatas, quasi coactus fuisset. Rursus sicut Abraham non nisi cedens deprecanti Sarae superinduxit Agar : sic Jacob non nisi cedens urgenti Racheli, accepit Balam; ut primariae sue uxori ex ancilla gigneret filios adoptivos, cum spem non videretur habere suscipiendi naturales. Porro licet saltem tres ex Lia genuisset filios, nullum tamen hactenus genuerat ex Rachele, cui saltem adoptivos desideranti (facta sibi dispensatione) sine animo libidinoso satisfacere potuit, et satisfecit.

Inst. Evidem haec ratio non excusat ipsum respectu matrimonii cum Zelpha, cum Lia jam quatuor naturales haberet filios; ergo saltem hic animum carnalem prodidit.

R. Neg. conseq. Quia cum urgente Rachele Balam assumpsisset, sive partiali jure thori privaret Lia, etiam hac instante, debuit admittere Zelpham, ne emulatio et invidia cresceret, qua postmodum Lia exarsit in Rachelem dicens §. 15 : *Parumne tibi videatur, quod præripueris maritum mihi, nisi etiam mandragoras filii mei tuleris?* Pacem ergo per hoc quartum matrimonium in familia sua quæsivit Jacob, non carnales delicias, quas in prædicta sua Rachele potius invenisset, quam in aliis.

Id ipsum illustri exemplo ostendit, quando loco Rachelis Liam sine contradictione admisit, que mercede virum suum se conduxisse asserit §. 16, pro mandragoris, quas concupierat Rachel et a Lia sub dicta conditione acceperat;

QUÆSTIO II. — DE NATIVITATE JOSEPH.

Rachel hactenus semper sterilis, demum reddita est secunda anno ultimo secundi septennii, non quidem virtute mandragoræ, sed beneficio Dei, peperitque Joseph, quem ex voto et desiderio, quo optabat sibi addi alium filium, isto nomine appellavit; Joseph enim idem significat quod *addens*, vel *accrescens*; ut patet ex cap. XLIX, 22.

Dico 1. Ortus Josephi in annum 14 servitus patris sui incidens, clavis quedam est chronologice rerum ad Jacob pertinentium. Nato enim Joseph dixit Jacob ad Laban §. 26. *Da mihi uxores et liberos pro quibus serviri tibi, ut abeam:* adeoque Joseph natus est in fine secundi septennii: nam cum se avunculo suo Laban ad 14 annos servitus obligasset, non poterat petere libertatem et dimissionem, nisi illi finitis. Itaque

Dico 2. Joseph natus est anno patris sui 91.

Prob. Jacob erat 150 annorum, dum venit in Ægyptum, et Joseph tunc erat 59 annorum: atqui si

subtrahas 59 a 150, restabunt 91. Ergo Joseph natus est anno patris sui 91. Prima pars maj. liquet ex cap. XLVII, 9, ubi dicit Jacob Pharaoni : *Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt.* Secunda pars pariter liquet ex cap. XLI, 46, ubi dicitur : *Triginta annorum erat (Joseph) quando stetit in conspectu regis Pharaonis.* Atqui novem annis post venit Jacob in Ægyptum : (nam primo fluxerunt septem anni ubertatis, deinde duo anni famis; ut patet ex cap. XLV, 11, ubi Joseph dicit fratribus suis : *Adhuc enim quinque anni residui sunt famis;*) ergo Joseph 59 annos habebat, quando Jacob venit in Ægyptum. Videri meretur S. P. Aug. Q. 128 in Gen. ubi jam dicta mirifice dilucidat. Interim ex his

Collige. 1. Quod Jacob haberet 77 annos, dum venit in Mesopotamiam, et fratri suo præripuit benedictionem : item quod haberet 84, dum duxit Liam; nam si subtrahas 14 a 91, restant 77; et si subtrahas 7 a 91, restant 84.

Collige 2. Quod Benjamin sit natus anno circiter 107 aetatis Jacob : quia Benjamin natus est aliquot mensibus, antequam Jacob veniret ad Isaac patrem suum, in Hebron; ut patet ex cap. XXXV, a §. 16 usque ad 20. Atqui dum jam Jacob habitabat in Hebron, Joseph annuñ agens 16 a fratribus venditus duetus est in Ægyptum, ut dicitur cap. 37. Ergo Benjamin 16 circiter annis fuit junior Joseph, ac consequenter natus est anno circiter 107 vita Jacob; anno vero aetatis Isaaci 167: siquidem Jacob natus fuit anno vita Isaaci 60; ut dicitur cap. XXV. Unde

Collige 3. Quod cap. XXXV mors Isaaci narretur per anticipationem : nam ibidem §. 28 dicitur in toto vixisse 180 annis; adeoque adhuc 15 annis vixit post venditionem nepotis sui Joseph. Vide S. P. Aug. Q. 122 in Gen.

Collige 4. Quod Jacob postquam rediit ex Mesopotamia, 10 annis peregrinus sit in terra Chanaan, antequam venerit ad patrem suum Isaac, in Hebron.

QUÆSTIO III. — AN JACOB IN NOVO PACTO, QUOD INITI CUM LABAN, ALICUJUS PECCATI REUS FUERIT.

Dico 1. Videri posset aliquibus, quod in novo pacto, de quo hic, injustitiae et superstitionis reus fuerit Jacob. Pro quo

Nota 1. Quod pactum illud fuerit tale, ut omnes foetus ovium et et caprarum Laban, quas Jacob pascet, deinceps nascituri, si essent unicolores; putatoti albi vel toti nigri, cederent Labano : *quodcumque autem furvum* (id est fuscum sive subnigrum, in quo albedo nigredini mixta est) *et maculosum* (id est magnas habens maculas albas vel nigras), variumque fuerit (hoc est parvis maculis albis vel nigris distinctum, seu punctatum), *tam in ovibus, quam in capris*, cederet Jacobo; ut dicitur §. 32.

Nota 2. Laban gratum habens quod cit. §. petebat Jacob, §. 35, separavit in illa die capras et oves, et hircos et arietes varios, atque maculosos, eosque sibi pascendos assumpsit, et itinere trium dierum se junxit ab unicoloribus, quos Jacobo pascendos reliquit.

Notæ 3. Circa executionem hujus pacti, propter obscuritatem textuum, inter se non convenire interpres; sed executionem ita esse factam, ut soli Jacobo unicolores traditi sint, aliqui prætentunt, quorum opinionem *hic nude proponere volo*, ut videat lector an satis fundata sit, neene.

Dices 1: Versu 35 legit interpres noster : *Cunctum autem gregem unicolum, id est albi et nigri velleris, tradidit in manu filiorum suorum.* Deinde §. 36 : *Et posuit spatium itineris trium dierum inter se, et generum qui pascebatur reliquos greges ejus.* Ergo Laban unicolores pascendos dedit servis aut filiis suis, variegatos autem Jacobo.

R. Neg. conseq. Quia maculosos foetus impostorum nascituros pro mercede petierat Jacob : atqui ex maculosis naturaliter, vel saltem regulariter prodissent foetus maculosi; ergo gregem maculosum non dedit Jacobo pascendum avarus Laban.

Deinde variegatos ab unicoloribus separavit Laban itinere trium dierum, ne posteriores vel ex aspectu, vel ex coitu cum prioribus, variegatos gignerent.

Denique si variegatos paseret Jacob; quid opus erat virgas populeas partim corticibus exutas, partim integras in canalibus opponere, ut ex earum conspectu gress diversi coloris gigneretur, cum omne animal per se sibi simile gignere soleat, licet per accidens quandoque fiat contrarium.

Unde apparet, in textu nostro omissam esse partculam *non*, adeoque legendum esse : *Cunctum autem gregem unicolum, id est albi et nigri velleris, NON tradidit in manu filiorum suorum.*

Imo si constructionem adhuc magis naturalem desideres (inquit aliqui) sub correctione eorum, quorum interest, totus textus sic legi potest : *Cunctum autem gregem NON UNICOLOREM, id est, NEC ALBI, NEC NIGRI VELLERIS, tradidit in manu filiorum suorum.*

Rationem allegant, quod Scriptura ponat oppositionem inter gregem, quem sibi, vel suis pascendum reservavit, et eum quem Jacobo pascendum commisit, statim subdens §. 36. *Et posuit spatium itineris trium dierum in er se et generum, qui pascebatur reliquos greges ejus,* scilicet unicolores; cum juxta istam explicationem de non unicoloribus Scriptura ante loquatur.

Quanquam autem predicta reflexio nec ad fidem pertineat, nec ad mores; absit tamen (inquit) privato spiritu quidquam assere nisi disputative; et qui tam sine prejudio melius sapient.

Dices 2. Salvo textu, juxta communem interpretum explanationem omnia coherent, si dicamus, gregem unicolorem traditum fuisse in manus filiorum Laban, ut simul cum Jacobo eundem gregem paserent, titulo tenus ut subessent Jacobo, eumque juarent in gregibus custodiendis : sed revera, ut invigilarent ne aliunde diversi coloris oves aut caprae a Jacobo admiserentur unicoloribus : item ne quid sibi Jacob præter pactum usurparet ex foetibus unicoloribus, eosque, ubi jam adoleverint, patri suo segregarent, etc.

R. Hanc quidem esse plurimorum interpretationem; sed multa sunt, quæ huic obstant explicationi.

1. Quia separavit variegatas a grege Jacobi, et posuit spatium itineris trium dierum, inter se et generum, qui pascebatur reliquos greges ejus; utique unicolores, ne variegatae plures nascerentur ex grege suo. Nemo autem prudens suspicari potuit quod variegatas oves vel capras aliunde tunc Jacob adduceret, quia vel femellarum foetus non habuisset, vel masculos gratis non accepisset ad conjunctionem.

2. Si in gregis custodiam filios Laban exploratores secum habuisset Jacob, sine causa dixisset §. 35 : *Respondebit mihi cras justitia mea, quando placiti tempus advenierit coram te, et omnia quæ non fuerint varia, et maculosa, et furva tam in ovibus, quam in capris, furti me arguent.* Quid enim illa protestatio veniebat ad rem, si cum Jacobo essent exploratores Laban, qui dietim ei referre potuerunt quid ageretur?

3. Si exploratores filios Laban secum habuisset Jacob, quomodo in eorum presentia ausus fuisset virgas populeas, detractis partim corticibus adhibere, ut foetus variegatos obtineret?

4. Si in eorum praesentia id ipsum attentaverit Jacob; quomodo stratagema illud patri non retulerunt filii? Haec sane et alia mature considerantem cogere possunt a communi explicatione deflectere, et admittere mendum in loco, quem S. Hieron. in Tradit. heb. ita dicit esse obscurum apud LXX Interpretates, ut neminem repererit, qui illum nitide exponeret.

Inst. Si mendum esset, correctores romani illud illud indubie observassent; ergo et correxisserent.

R. Neg. conseq. Quia nihil hic substantiale est, quod fidei vel moribus repugnat, et particula *non* per abbreviationem scripta facile omitti potuit: nec propterea corrigi debuit per Romanos, qui plura similia menda permiserunt (ut scribit Bellarmine Luca Brugensi), ne viderentur cum haereticis variare textus antiquiores.

Dices 3. Salvo textu dici potest, quod Laban tradidit unicolores in manus filiorum suorum, quando in fine anni facta est prima natorum foetus divisio, de qua dicitur §. 42 : *Factaque sunt ea, quæ erant serotina (in autumno genita) Laban, et primi temporis (nempe verni) Jacob.*

R. Neg. assumpt. Quanquam enim ista separatio ita postmodum facta sit, non potest tamen textus, de quo hic disputamus, de fine anni intelligi, sed de tempore quo primum pactum conclusum est. Nam manifeste per eundem contextum legimus : *Separavit in die illa capras et oves, et hircos et arietes varios atque maculosos : cunctum autem gregem unicolum tradidit in manu filiorum suorum.* Ergo in illa die, qua facta est prima separatio, dicitur Laban gregem unicolorem tradidisse in manus filiorum suorum. Unde contorta est explicatio Pererii per hysterologiam, nec concordat cum inito pacto, neque cum ejus executione.

Dices 4. Certum est, quod Laban, videns sub Jacobo tam multa maculosa nasci, pactum suum permutaverit; nam Jacob cap. seq. §. 7 et 8 ait ad uxores suas : *Sed et pater vester circumvenit me et mu-*

tavit mercedem meam decem vicibus... Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ: pariebant omnes oves varios fœtus; quando vero e contrario ait: Alba queque accipies pro mercede: omnes greges albu peperunt. Ergo non de primo, sed de secundo pacto, hæc sine mendo intelligi possunt.

R. Neg. conseq. Tum quia traditio, de qua hic, facta est eodem tempore, quo facta est prima separatio; tum quia ipse contextus historie significat, hic tantum enarrari executionem primi pacti. Ita ratiocinantur hujus opinionis patroni. Interim his notatis,

Dico 2. Nihil in hoc pacto cum Laban initio in justitia aut superstitionis, etc., commisit Jacob; ut patebit ex solutionibus argumentorum. Unde

Obj. I. Jacob initium cum Laban pactum fraude vitavit: nam contractus, ut diversicolores fœtus nascituri sibi cederent in mercedem, sic intelligitur, ut illos tantummodo obtineret, qui non artificiose, sed naturaliter nascerentur tales.

R. Neg. assumpt. Ad probat. dico, contractum sic quidem naturaliter fuisse intellectum: sed cum voluntas et auctoritas divina hic intervenerit, non plus in justitia commisit Jacob hoc faciendo, quam Hebrei spoliando Ægyptios, quorum spolia tantum mutauerant, adeoque intelligebantur reddituri, nec tamen unquam reddiderunt.

Porro quod artificium illud proprio ingenio non excogitaverit Jacob, patet ex cap. seq. y. 11 et 12, ubi se dicit ab angelo in somnis monitum, ut videret ascendentis universos masculos varios, maculosos, atque respersos, addita hac ratione: *Vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban.* De divina quoque auctoritate constat ex y. 9, ubi dicit Jacob ad uxores: *Tulitque Deus substantiam patris vestri, et dedit mihi.* Vide etiam y. 16, ubi id ipsum asserunt sorores.

Inst. Impium est fallendi arte in Deum refundere.

R. Neg. suppositum, quod frus aliquia in hoc facto intercesserit: siquidem Jacob non invadebat alienum, sed sibi jure præstiti laboris debitum hac arte repetebat, quod alia via ab avaro Laban obtinere non poterat.

Obj. II. Poterat Deus sine ullo artificio efficere, ut unicolores variegatos fœtus ederent, si sic Jacobo satistieri voluisset; ergo signum est, quod haec auctore Deo gesta non sint.

R. Neg. conseq. Quanquam enim Deus sine omnium humano remedio faciat, quidquid sibi placet; non vult tamen, ut negligamus causas naturales, ad finem conduceentes.

Inst. Artificium Jacob non erat causa naturalis; ex qua fœtus producerentur diversi coloris; ergo speciem hic exercuit superstitionis.

Prob. ant. 1. Quia Theod. q. 88 in Gen. divinæ hoc operationi attribuit, et S. Chrysost. hom. 57 miraculo adscribit.

2. Alii etiam id ipsum attenterunt, nec similem cum Jacob effectum habuerunt.

R. Neg. assumpt. Quia S. P. Ang. Q. 93 in Gen. id

ipsum vi naturali tribuit dicens: *In facto Jacob cum virgas excorticavit, detrahens viride, ut album varie appareret, et sic in conspectu fœtus pecorum variarentur, cum matres in alveis aquarum biberent, et vasis virginis illam varietatem conciperent, multa dicuntur similiter fieri in animalium fœtibus.* Idem in Quæst. heb. censem S. Hieron., et passim ita docent interpretes.

Atque hoc satis patet ex y. 59, ubi indicatur, quod oves tales fœtus parerent, quales umbras tempore conceptus in aquis contemplabantur. Videri etiam potest S. P. Aug. lib. XVIII de Civ. Dei, cap. VI, et lib. V cont. Jul., cap. XIV. Ceterum vim imaginativam in matribus vehementissimam, varios producere in fœtibus effectus, experientia notissimum est.

Ad probat. allatas dico, divinam operationem magno pere ipsam naturam adjuvisse, ut oves unicolores tam constanter variegatas parerent, concurrente in hunc finem angelo; prout innuitur cap. seq., y. 12, et Jacob ipse fatetur ibidem y. 9. Sicque non male loquuntur SS. Aug. Hieron. et alii qui effectum hunc ad naturam referunt: nec male Chrysost. cum suis, qui ad operationem divinam referunt.

Ad 2 prob. eadem quoque solutio dari potest, quod per accidentis contrarium accidere possit, nec propterea improbetur, quin aliud per se et naturaliter sequatur.

Obj. III. Si artificium illud fuerit naturale, cur ex virginis viridibus nulli nati sunt fœtus virides?

R. Quia in quadrupedibus non est humorum portio et temperies, que ad viriditatem requiruntur. Loco igitur coloris viridis subniger in aquis ratione fundi color apparebat; et talis in gignentibus atque concipientibus phantasia representabatur.

CAPUT XXXI.

Jacob, jubente Domino, cum tota familia sua revertitur in Chanaan, inscio Laban, qui hoc inaudiens, eum inseguitur; sed ne illi noceat, inhibetur a Deo: tandem amicitiae fœdere initio cum Jacob, redit in Haran.

QUÆSTIO I.— CUR JACOB INSCIO LABAN CUM UXORIBUS ET LIBERIS ABIERIT.

Resp. et dico 1. Discessui Jacob tres cause assignantur. 1. Mordaces calumniae filiorum Laban dicentum y. 1: *Tulit Jacob omnia, quæ fuerunt patris nostri, et de illius facultate ditatus, factus est inclitus.* Falso namque eum iniquitatis arguebant, dum ablationem seu furtum vocant justam mercedem, opesque ipsi a Deo datas.

2. Causa fuit odium Laban vultu se prodens, ut conqueritur Jacob: facies enim vel invita solet inviadum claris modis prodere; ut docet S. Basilius Orat. de Invidia.

3. Et præcipua causa fuit jussio Dei; unde dicitur y. 3: *Maxime dicente sibi Domino (per angelum in somnis): Revertere in terram patrum tuorum.*

Dico 2. Jacob de fraude et iniquitate Laban coram Rachele et Lia conquerens ait y. 7: *Pater vester cir-*

convenit me, et mutavit mercedem meam decem vicibus; id est multis vicibus, sic ut numerus certus pro incerto ponatur, inquit Origenes, Diodorus, Procopius et alii.

Sed rectius cum D. Hieron. S. P. Aug. numerum certum et distinctum intelligit, ita ut tempore quinque annorum per decem pariendi vices Laban conditionem pacti mutaverit: nam sexto anno Jacob pertusus aufugit. Audiatur S. P. Q. 97 in Gen., qui sic scribit: *Pecudum autem illius regionis secunditas, sicut Italarum, tanta fertur, ut bis in anno pariant. Unde et ante ibidem concluserat: Intelligitur ergo per singula tempora partus ovium, cum Laban videret tales fœtus esse natos, quales placuerat ut ad Jacob pertinerent, pactum fraude mutasse, et dicas ut futuro fœtu alias pecudum colores haberet in mercede Jacob.* Tunc autem ille virginas varias non supponebat, et non nascebantur variis, sed unius coloris, quæ Jacob ex novo pacto auferbat. *Quod cum vidisset Laban, rursus pactum fraude mutabat.* Ita S. pater.

Dico 3. Cur vero clam aufugerit, ipse Jacob assignat postquam a Laban comprehensus esset in monte Galaad, y. 31 dicens: *Quod inscio te profectus sum, timui ne violenter auferres filias tuas.*

Dico 4. Rachel cum viro suo fugiens, secum abstulit idola patris sui, seu simulacra aurea et argentea, vel in compensationem dotis, qua Laban filias suas fraudaverat (ut volunt Estius et Tirinus) vel ut occasionem et materiam ulterioris idololatriæ parenti subtractheret, ut putant SS. Basilius, Greg. Nazianz. et Theod.: adeoque fortun propriæ dictum non commisit.

QUÆSTIO II.— DE FOEDERE ET JURAMENTO INTER JACOB ET LABAN.

Dico 1. Postquam adversus Laban ostenderat Jacob, sese munus veri pastoris in cura gregis illius admisuisse, amicitiae fœdere sibi a Laban oblatu, y. 43: *Tulit Jacob lapidem, et erexit eum in titulum, id est, in testimonium foederis inter se et Laban, quem, y. 47, vocavit Laban TUMULUM TESTIS, et Jacob ACERVUM TESTIMONII: uterque iuxta proprietatem linguae sue.*

Notandum hic, quod hebraice contrario modo legatur, scilicet quod Jacob Hebreus hebraice eum vocaverit: *Tumulum testis, et Laban syriacæ: Acerum testimonii.* In quo conciliando se torquent nonnulli (inquit Jansenius), sed quia *tumulus testis et acervus testimonii* in re idem plane significant, sicut *Deus verus et Deus veritatis*, hinc interpres non sicut sollicitus de illa differentia; sed tantum ut eamdem rem diversis nominibus exprimeret, vel certe verba textus nostri incuria librariorum inverso modo posita sunt.

Dico 2. *Juravit ergo Jacob, y. 55, per timorem patris sui Isaac*, id est per Deum, quem Isaac timebat, colebat et reverebatur. Eodem sensu dicit Jacob y. 42: *Nisi timor Isaac adfuisse mihi. Ubi timor sumitur pro objecto timoris, id est Deo, quem timuit Isaac; prout textus chaldaicus explicat.*

Dico 3. Laban vero juravit per Deum Abraham, et

per Deum Nachor fratris Abrahæ; id est per Deum verum, quem colebat Abraham, et verisimiliter simul per deos falsos, quos colebat Nachor idololatra, a quo descendebat Laban. Etenim hoc exemplo Jacobi plures docent theologi, licet esse fidelibus suscipere juramentum, imo in necessitate exigere ab infidelibus, licet prævideantur juraturi per falsos deos.

CAPUT XXXII.

Jacob videt binas angelorum acies, sibi in tutelam a Deo designatas; reconciliando fratri suo Esau mittit munera: luctatur cum angelo et prævalet, nomenque accipit Israel.

QUÆSTIO UNICA.— QUI FUERITILLE VIR QUI LUCTATUS EST CUM JACOB, y. 24.

Resp. et dico: Verisimilis nobis appetat, virum illum non suisse Filium Dei (prout aliqui autumant) sed angelum creatum, eumque bonum, puta angelum custodem Jacob.

1. Quia Osee XII, luctator ille, de quo hic, vocatur absolute *Angelus*.

2. Quia eam sententiam amplectitur S. P. Aug. lib. XVI de Civ. Dei, cap. XXXIX, ubi ait: *Hoc nomen (scilicet Israel) illi ab angelo impositum est, qui cum illo fuerat in itinere de Mesopotamia redeunte luctatus, typum Christi evidentissime gerens.*

3. Quia in eamdem sententiam abierunt Hieron. Eusebius, Josephus et alii communiter: adduntque Deum in V. Testamento per angelos tantum, et nunquam per se apparuisse, ne quidem in celeberrima illa apparitione, dum Moyses legem accepit in monte Sinai, ut narrat Apost. ad Galat. III, 19.

4. His adde exoticum videri, quod Deus cum homine pugnaret, et ab eo vincereetur; maxime cum lucta illa fuerit corporalis, ut satis patet ex eo quod post eamdem, tacto femore, Jacob ad aliquod tempus claudicaverit. Quis enim prima fronte non exoticum asserat, Deum omnipotentem ab homine infirmo superari?

5. Denique insolitum Jacobo incussisset timorem, etiamsi tantummodo post luctam cognovisset se cum Filio Dei suisse luctatum.

Obj. I. Hic y. 28 Jacob dicitur *fortis* suisse *contra Deum*. Item interrogatus a Jacob de nomine suo, respondit: *Cur queris nomen meum? tacite insinuans illud esse admirabile.*

Insuper Jacob summis votis expetivit benedicere ab eo quocum fuerat luctatus; imo et nomen loci appellavit *Phanuel*, id est *apparitio Dei*. Denique gratulabundus dixit Jacob: *Vidi Deum facie ad faciem, et salva facta est anima mea.* Ergo non angelus fuit, sed Filius Dei, qui hic cum Jacobo luctatus est.

R. Neg. conseq. Quia cum angelii sæpe representaverint personam Dei, dicitur Deus apparuisse. Qui autem hic apparuit, etiamsi secundum personam esset angelus, Dei tamen majestatem et auctoritatem referebat; ideo et vocatur *Deus*, nomenque ejus dici posset *admirabile*; et potuit ei benedicere an-